

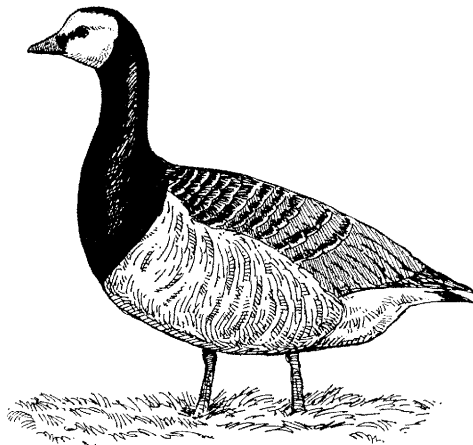
OVERVÅKING AV RASTENDE HVITKINNGJESS LANGS NORSKEKYSTEN VÅREN 2021

Paul Shimmings, Johnny Bakken & Thomas Holm Carlsen

Overvåking av rastende hvitkinngjess langs norskekysten våren 2021

Paul Shimmings, Johnny Bakken & Thomas Holm Carlsen

Strektegning © Trond Haugskott

Norsk Ornitologisk Forening 2021

© BirdLife Norge

E-mail: post@birdlife.no

Rapport til: Fylkesmannen i Nordland & Miljødirektoratet

Publikasjonstype: Digitalt dokument (pdf)

Forsidebilde: En hann hvitkinngås som står på vakt, Tenna mai 2021. © Paul Shimmings

Redaktør: Ingar Jostein Øien

Anbefalt referanse: Shimmings, P., Bakken, J. & Carlsen, T.H. 2021. Overvåking av rastende hvitkinngjess langs norskekysten våren 2021. NOF-Rapport 2021-2. 32 s.

ISSN: 2703-7665 (elektronisk utgave)

ISBN: 978-82-78-52175-5

SAMMENDRAG

Denne rapporten oppsummerer feltobservasjoner av hvitkinngås *Branta leucopsis* på trekk langs norskekysten våren 2021, og da spesielt fra et utvalg rasteplasser benyttet av arten under vårtrekket. Gjessene er på denne tiden av året på vei fra overvintringsområdet ved Solwaybukta i Storbritannia til hekkeplasser på Svalbard.

De første flokkene hvitkinngjess fra Svalbardbestanden i 2021 ble observert på trekk 23. april, med rastende individer rapportert fra Helgeland og Vesterålen den og påfølgende dag. Datoen med høyeste notert antall gjess på trekk mot nord var 3. mai med rundt 2 000 – 2 500 individer observert.

Det ble som i tidligere år foretatt tellinger av rastende hvitkinngjess på utvalgte lokaliteter i Nordland våren 2021. De høyeste dagsnoteringene i disse områdene var følgende (kun steder der minst 25 ind. ble rapportert rastende eller næringssøkende, kommunenavn i parentes): Vallsjø (Vega): 130 individer, Sandvær (Herøy): noen titalls, Husvær (Herøy): 54 individer, Brasøy (Herøy): 46 individer, Skipbåtsvær (Herøy): 40 individer, området Tenna – Sør-Herøy og Nord-Herøy (Herøy): 2 364 individer, Vandve (Dønna): 237 individer, Husøya (Træna): 140 individer, Sandøya (Træna): 150 individer, Selvær (Træna): 937 individer, Myken (Rødøy): 30 individer, Røstlandet (Røst): 200 individer, Hadsel (hele kommunen): 1 766 individer, Sortland (hele kommunen): 12 765 individer, Øksnes (hele kommunen): 2 510 individer, Andøy (hele kommunen): 17 824 individer. Under totaltelling 11. mai i Vesterålen ble rundt 78 % av totalbestanden registrert rastende (39 700 individer).

I Herøy kommune ble totaltelling gjennomført hver kveld i tidsrommet 3. – 16. mai, og gjessenes områdebruk ble kartlagt. Mange av bøndene i Herøy mottar tilskudd til tilrettelegging for hvitkinngjess, og utbetalinger er basert på hvor stort beitetrykket er (lavt, middels eller høyt). I 2021 ble det observert svært lite skremming av hvitkinngjess fra dyrka mark sammenlignet med tidligere sesonger.

I 2021 dro de fleste hvitkinngjess på Helgelandskysten 14. og 15. mai, som er tidlig sammenlignet med tidligere sesonger. Gjessenes kondisjon i Herøy ble vurdert i felt, basert på en indeks på bukprofiler. Gjessene la på seg under rasteperioden, og var i bedre kondisjon ved avreise enn ved ankomst. Gjessenes kondisjon ved avreise våren 2021 var bedre enn i 2020, noen som kan være forårsaket av høyere temperatur og varmere vær i 2021 sammenlignet med de svært kalde forholdene med snøvær i 2020.

Det ble gjort 1 185 avlesninger av individuelle fargeringer på hvitkinngjess våren 2021, fordelt på 537 individer. Til sammen ble 9 av disse (hvorav to par der begge partnere var ringmerket) notert først på Helgeland og senere i Vesterålen.

INNHold

INNLEDNING	5
GJENNOMFØRING	5
RESULTATER	7
Tellinger i Herøy kommune.....	8
Beitetrykk fra hvitkinngjess i delområder på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy	10
Skremming av hvitkinngjess på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy våren 2021.....	17
Tellinger i andre steder i Herøy kommune.....	21
Tellinger i Dønna kommune.....	22
Tellinger i Vega kommune	22
Tellinger i Træna kommune.....	24
Tellinger i Rødøy kommune	25
Tellinger i Meløy kommune.....	25
Tellinger i Lofoten	25
Tellinger i Vesterålen.....	26
Andeler av Svalbard-bestanden	27
Avlesninger av fotringer hos hvitkinngjess	28
Kondisjon basert på observasjon av bukprofiler	30
DISKUSJON	31
TAKKSIGELSER	32
REFERANSER	32

INNLEDNING

Hvitkinngjess *Branta leucopsis* fra bestanden som hekker på Svalbard overvintrer i Storbritannia, og tilbringer mesteparten av vinteren ved Solwaybukta i grenseområde mellom Sørvest-Skottland og Nordvest-England. Under vårtrekket i april og mai raster en stor andel av svalbardbestanden i to hovedområder på kysten av Nordland fylke – på Helgelandskysten og i Vesterålen. Noen flokker mellomander også i andre deler av Nordland. En viss andel (inntil en tredjedel av bestanden) ser ut til å fly direkte fra overvintringsområdene til hekkeplassene på Svalbard, uten å raste underveis.

Denne rapporten oppsummerer resultatene fra overvåkingen av trekkende og rastende hvitkinngjess langs norskekysten våren 2021.

GJENNOMFØRING

Våren 2021 ble feltarbeid på rastende og trekkende hvitkinngjess på Helgelandskysten begrenset til noen utvalgte lokaliteter i kommunene Vega, Herøy, Dønna og Træna.

Overvåking av vårrastende hvitkinngjess i området Tenna – Sør-Herøy – Nord-Herøy (Herøy kommune) har foregått helt siden 1980-tallet, og er dermed det stedet i Norge hvor det mest omfattende feltarbeidet på arten under trekket er utført. Overvåkingen i området Tenna – Sør-Herøy og Nord-Herøy har vært helt uavbrutt siden 1989. Feltperioden har hvert år strukket seg over hovedperioden for rastende hvitkinngås, og normalt over 15 – 20 dager. I enkelte sesonger har feltperioden vært noe kortere, enten på grunn av begrensede prosjektmidler eller fordi gjessene har reist videre nordover relativt tidlig.

Følgende feltarbeid ble utført våren 2021 i området Tenna – Sør-Herøy – Nord-Herøy:

- Daglige tellinger av hvitkinngjess
- Kartlegging av beitende flokkers områdebruk
- Registreringer av skremmetiltak og andre menneskelige forstyrrelser på gjessene
- Overvåking av effekter av intens skremming ved én gård på Sør-Herøy
- Avlesing av fargeringer på individmerkede hvitkinngjess
- Vurdering av kondisjonen til et utvalg av gjessene

Disse punktene regnes som mer eller mindre standard når det gjelder datainnsamlingen i det området, og med en lang tidsserie med data som streker seg tilbake til siste halvdel av 1980-tallet gjør det mulig å kunne sammenligne mellom sesongene.

Det er også gjennomført tilfeldige tellinger av hvitkinngjess på andre lokaliteter i Herøy kommune, og disse er videre omtalt i denne rapporten.

I Vallsjø-området, som ligger nordvest på øya Vega, telles gjessene flere ganger i løpet av trekkperioden. Disse tellingene er ikke nødvendigvis totaltelling, og de siste årene er det ikke gjennomført daglige tellinger på Vega. Under gunstige forhold leses det også av fargeringer på hvitkinngjess som raster i denne delen av Vega.

Øygruppene Vandve i Dønna kommune og Selvær i Træna kommune ble også besøkt i 2021, for å telle antall rastende hvitkinngjess, og for å lese av fotringer.

I Vesterålen telles rastende hvitkinngjess med jevne mellomrom, men ikke daglig, i kommunene Hadsel, Øksnes, Sortland og Andøy. Data samles inn av feltpersonell fra Norsk institutt for naturforskning (NINA). En oppsummering av telldata og antall ringavlesninger er presentert i denne rapporten.

Observasjoner av hvitkinngås fra andre deler av Nordlandskysten er av mer tilfeldig karakter. Så langt som mulig er de dataene vi kjenner til, som enten er rapportert direkte til prosjektet eller som er tilgjengelig på rapporteringssystemet for arter (*Artsobservasjoner.no*), tatt med i denne rapporten.

En liten flokk med hvitkinngjess i flukt forbi Tennvalen, Herøy mai 2021. Holmene utenfor Tennvalen er mye brukt av hvitkinngjess spesielt midt på dagen, og det er både her og på dyrka mark innenfor at det er lett å observere gjessene uten å forstyrre de. Foto: Paul Shimmings.

RESULTATER

Normalt får prosjektet tips fra feltpersonell i overvintringsområdene når gjessene begynner å trekke mot nord. En reduksjon i feltinnsatsen i overvintringsområde i 2021 medførte at vi ikke fikk noen form for forhåndsvarsel på at gjessene var på vei. Vi kunne derimot følge med på bevegelser til 24 individer som ble påsatt halsringer med GPS-GSM sender på Svalbard sommeren 2020 og kunne se når disse var på veien nordover. Dessverre fungerte ikke appen (*Animal Tracker*) helt optimalt, slik at det var meget vanskelig å finne igjen disse gjessene i felten. Men siden disse satellittsendere gave gode data på avreise fra Storbritannia kunne man i det minst forvente at nye individer var på vei mot Norge.

De første trekkende hvitkinngjess i områder sør for Helgeland ble rapportert 23. april, med 84 individer trekkende mot nord forbi kysten av Rogaland. Høyeste dagsnotering av trekkende individer var på inntil 2 500 individer 3. mai. Dette er en tidlig dato for trekktoppen sammenlignet med tidligere sesonger.

Tabell 1. Trekketellinger av hvitkinngjess sør for Helgeland i 2021. Observasjonsdata er hentet fra *Artsobservasjoner* (2021).

Dato	Fylke	Minimum	Maksimum
23.04.2021	Rogaland*	84	84
24.04.2021	Møre og Romsdal	70	70
01.05.2021	Rogaland*	6	6
02.05.2021	Rogaland*, Møre og Romsdal	513	581
03.05.2021	Rogaland*, Møre og Romsdal, Trøndelag	1 980	2 485
08.05.2021	Rogaland*, Trøndelag	795	1 038
16.05.2021	Rogaland	60	60
19.05.2021	Rogaland, Møre og Romsdal	410	410
20.05.2021	Rogaland*	67	67
21.05.2021	Trøndelag	8	8
22.05.2021	Møre og Romsdal	20	20
24.05.2021	Rogaland*	15	15
29.05.2021	Trøndelag	37	37
SUM		4 065	4 881

Merknader til Tabell 1: Rogaland- der det er rapportert trekkende hvitkinngjess i områdene Eigerøy og Reve / Jæren er det usikker om disse er lokalt hekkende eller fra Svalbard-bestanden.*

Tellinger i Herøy kommune

Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy

Systematiske tellinger av totalt antall beitende hvitkinngjess ble utført på øyene Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy, samt nærliggende holmer, daglig i perioden 3. – 17. mai 2021. Kjøreruten under disse tellingene var identisk med den som er brukt hvert år siden 1980-tallet, men med små modifikasjoner når gjessene tar i bruk nye beiteområder. Tellinger før 3. mai og etter 17. mai er hentet fra *Artsobservasjoner* (2021), og er ikke nødvendigvis komplette tellinger av hele området (Tabell 2).

De første rastende hvitkinngjessene i dette området ble rapportert 23. april, da 7 ind. ble observert på Tenna. Ved oppstart av årets systematiske tellinger den 3. mai, hadde antallet økt i hele undersøkelsesområdet (Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy til sammen) til 509 beitende hvitkinngjess, og dagen etter (4. mai) passerte totalantallet over 1 600 individer. Antallet fluktuerte mellom 2 000 til over 2 500 individer i perioden 5. og 10. mai. Toppnoteringen i 2021 var på 2 364 rastende hvitkinngjess 8. mai (Tabell 2), som også var en av datoene i mai med et stort antall trekkende hvitkinngjess notert forbi Herøy (Tabell 3). Cirka halvparten av gjessene dro videre nordover fra Herøy 11. mai, og så godt som alle hadde reist innen 17. mai. Når det gjelder maksimumsantall notert i 2021 (2 364 ind.), så var dette litt lavere enn foregående år, men var også et av de bedre årene i det siste tiåret (Figur 1).

Det ble observert en god del hvitkinngjess på direkte trekk forbi Herøy våren 2021 (Tabell 3). Det ble notert til sammen rundt 1 050 gjess som trakk forbi, hovedsakelig på vestsiden av Tenna og Sør-Herøy over Færøysundet og videre nordover.

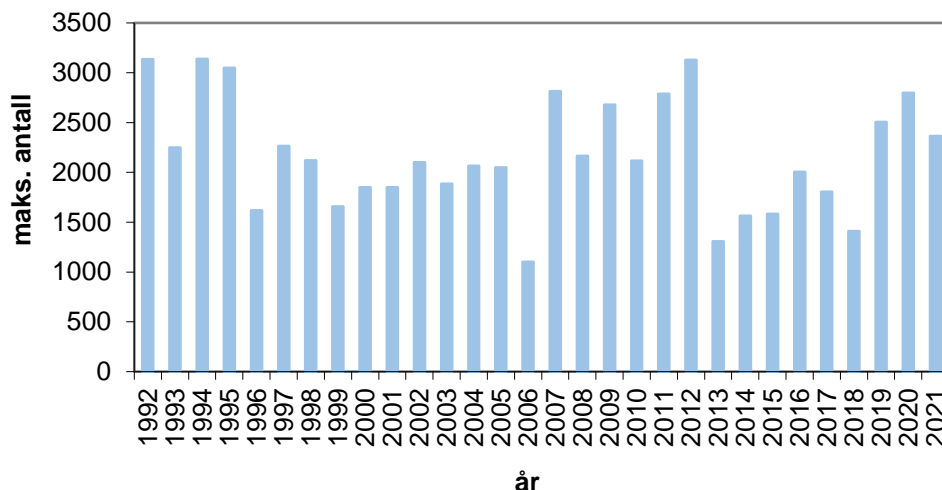
Noen av jordene som er brukt av hvitkinngjess på Tenna, sett fra høyden ved Tenneset. Den mørkere farge på jorden sentralt i bilde skyldes at det er blitt kjørt ut husdyrgjødsel noen dager tidligere. Fjellene på Vega er synlig i bakgrunnen. Foto: Paul Shimmings.

Tabell 2. Tellinger av hvitkinngjess på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy våren 2021. Tall utenom NOFs feltperiode (3. – 17. mai, 24. mai; grå skrift) er hentet fra *Artsobservasjoner* (2021).

Dato	Tenna (ind.)	Sør-Herøy (ind.)	Nord-Herøy (ind.)	Totalt (ind.)
23.04.2021	7	.	.	7
24.04.2021	35	.	.	35
25.04.2021	55	.	.	55
26.04.2021	50	.	.	50
28.04.2021	117	.	.	117
03.05.2021	501	8	0	509
04.05.2021	1 230	374	0	1 604
05.05.2021	2 113	169	0	2 282
06.05.2021	713	819	0	1 532
07.05.2021	1 157	346	35	1 538
08.05.2021	1 127	1 233	4	2 364
09.05.2021	1 597	597	0	2 194
10.05.2021	1 830	191	0	2 021
11.05.2021	1 317	459	0	1 776
12.05.2021	868	239	0	1 107
13.05.2021	898	90	0	988
14.05.2021	804	231	0	1 035
15.05.2021	494	94	0	588
16.05.2021	89	14	0	103
17.05.2021	4	0	0	4
24.05.2021	2	0	0	2

Tabell 3. Tellinger av trekkende hvitkinngjess forbi Herøy, Nordland våren 2021.

Dato	Første flokk (kl.)	Siste flokk (kl.)	Antall flokker	Totaltall
03.05.2021	23:56	23:56	1	20
04.05.2021	06:15	07:25	6	441
05.05.2021	06:30	06:30	1	20
08.05.2021	18:45	23:07	5	358
15.05.2021	07:56	09:21	3	122
16.05.2021	00:15	19:50	5	91

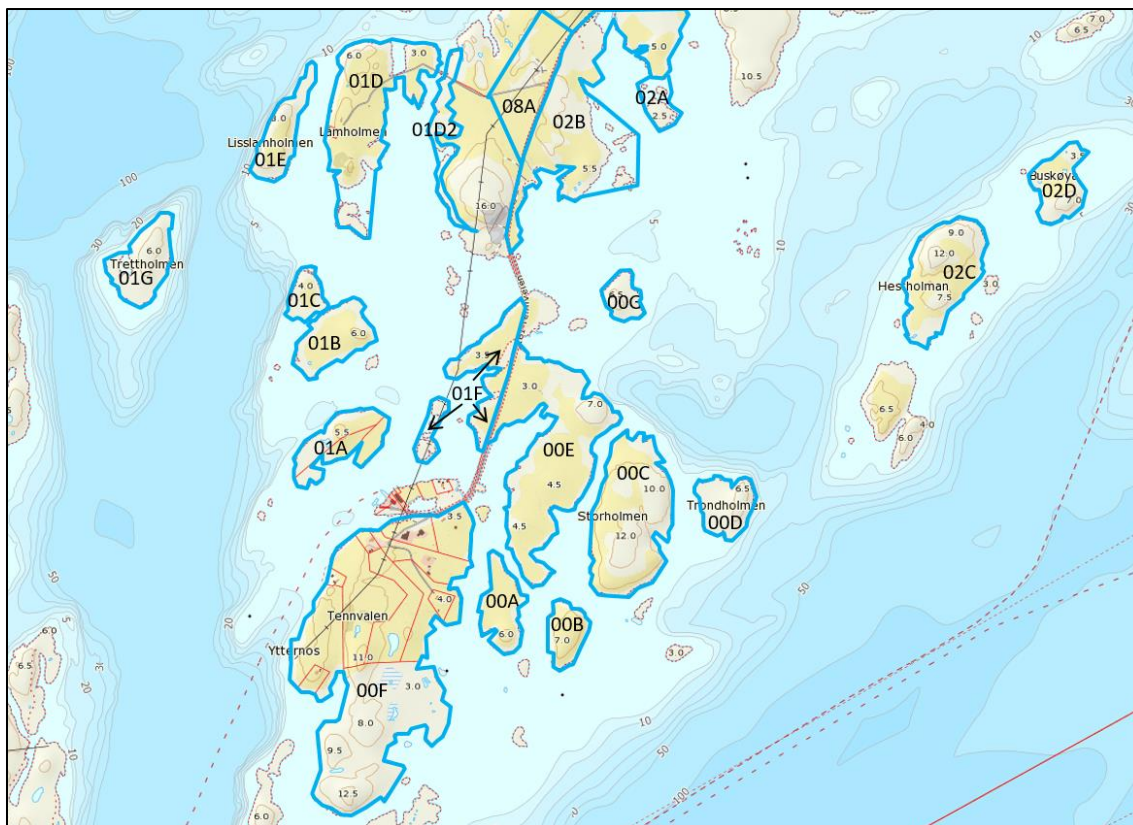
Figur 1. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy i perioden 1992–2021.

Beitetrykk fra hvitkinngjess i delområder på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy

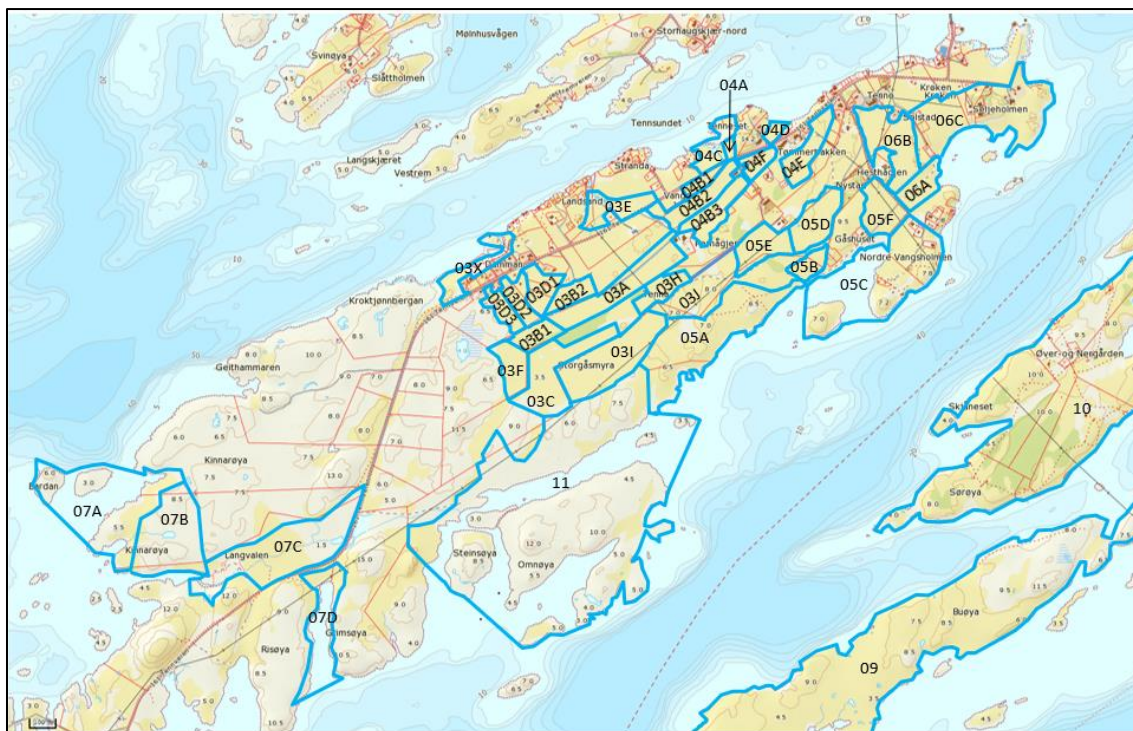
I Herøy kan hver enkelt grunneier som har beitende hvitkinngjess på egen grunn søke om tilskudd til tilrettelegging av arealer for arten. Ordningen er frivillig, og flere av de berørte grunneiere benytter seg av dette. Søknad om tilskudd må være innsendt i god tid før gjessene ankommer om våren, og tilskuddene utbetales etterskuddsvis. Tilskuddsordningen administreres lokalt av kommunen. Utbetalingene er basert på mål av beitetrykket, med ulike satser avhengig av om arealene er sterkt, middels eller lite belastet av gåsebeiting. Slike tilskudd ble ikke benyttet i Herøy kommune før våren 2008. Tilskudd utbetales kun for gåsebeiting på fulldyrka eller overflatedyrka mark.

En måte å vurdere beitetrykket på enkeltjorder på, er å beregne summen av antall gåsedager (1 gåsedag = 1 gås observert under en av de daglige tellingene i løpet av telleperioden). Under de systematiske tellingene hver kveld i overvåkingsperioden er flokkstørrelsen notert på hvert jorde. Disse tellingene er summert ved sesongens slutt som antall gåsedager. Det er antall gåsedager som kommunen benytter for å regne ut hvor mye hver av de som har søkt om tilskudd får utbetalt.

Møkkspredning er en effektiv metode for å holde gjess borte fra jordene i en periode, før utvasking av regn og gressets vekst gjør at områdene igjen blir attraktive. Møkk spres på flere av jordene i området, og dette påvirker i hvilken grad gjessene benytter arealene. Av denne grunn er det derfor i forbindelse med feltarbeidet notert når det spres møkk på de enkelte delområdene. Når det først spres møkk kan det ta flere dager før gjessene begynner å beite igjen, alt etter hvor tjukt lag med møkk som ligger, om det er noen fristende grønne flekker med gress, eller om møkka blir vasket bort av regnværet.

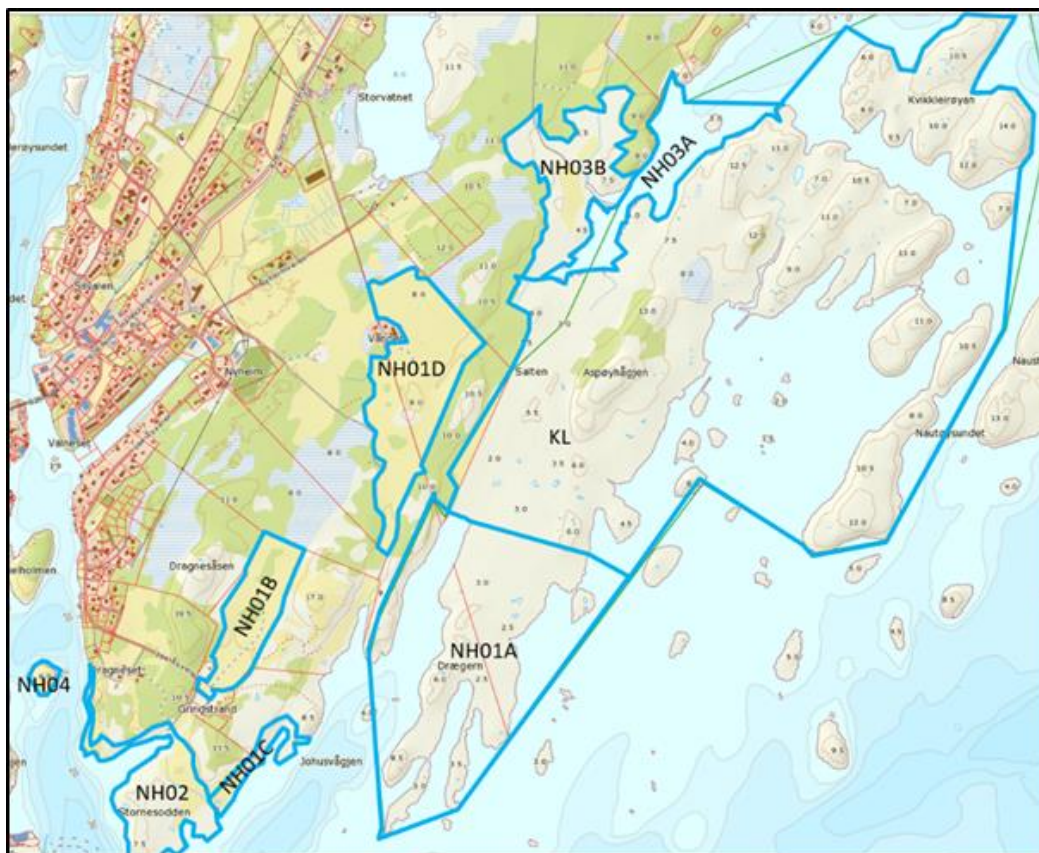
Figur 2. Avgrensning av telleområdene på Tenna sør, Tennvalen og omegn (Herøy kommune). Alle områdekoder i dette området begynner med 25 (f.eks. 2500A).

Figur 3. Avgrensning av telleområdene nord på Tenna (Herøy). Alle områdekoder i dette området begynner med 25 (f.eks. 2503A).

Figur 4. Avgrensning av telleområdene på Sør-Herøy. Alle områdekoder i dette området begynner med 26 (f.eks. 2601A).

Figur 5. Avgrensning av telleområdene på Nord-Herøy. Alle områdekoder i dette området begynner med NH (f.eks. NH01A), bortsett fra Kvikkleirøyen (KL).

Tabell 4. Koordinerte tellinger av hvitkinngjess på Tenna Sør, Tennvalen og omegn (Herøy kommune) i mai 2021. Antall er angitt i gåsedager, beregnet ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert for perioden 3. – 17. mai). Avgrensning av tellesoner er angitt i Figur 2.

Stedskode	Antall gåsedager	Merknader
2500A	0	
2500B	27	
2500C	2 528	
2500D	21	
2500E	203	
2500F	105	skremming vha. plastteip på deler av området f.o.m. 8. mai
2500G	96	
2501A	883	
2501B	522	
2501C	0	
2501D	1 054	
2501D2	245	
2501E	0	
2501F	197	
2501G	0	
2502A	267	
2502B	923	
2502C	34	
2502D	0	
2507A	0	
2507B	231	
2507C	0	
2507D	18	
2508A	37	møkk spredt før 3. mai

Tabell 5. Koordinerte tellinger av hvitkinngjess nord på Tenna (Herøy) i mai 2021. Antall er angitt som antall gåsedager, som er beregnet ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert for perioden 3. – 17. mai). Avgrensning av tellesoner er angitt i Figur 3.

Stedskode	Antall gåsedager	Merknader
2503A	5	
2503B1	0	Skremming vha. plastteip, f.o.m. 5. mai
2503B2	55	
2503C	0	møkk spredt 7. mai
2503D1	58	
2503D2	308	møkk spredt før 3. mai
2503D3	254	
2503E	2	
2503F	18	
2503G	0	
2503H	0	
2503I	0	
2503J	0	
2503X	380	
2504A	0	
2504B1	0	
2504B2	1 543	møkk spredt 4. mai
2504B3	331	
2504C	3 487	
2504D	387	
2504E	0	
2504F	30	mye brukt utenom tidsrom for totaltelling, spesielt på morgen
2505A	25	
2505B	0	
2505C	267	Torsholmen: skremming vha. plastikk gjenstander f.o.m. 4. mai
2505D	0	
2505E	0	
2505F	0	
2506A	0	
2506B	0	møkk spredt før 3. mai
2506C	0	Seljeholmen: skremming vha. plastteip f.o.m. 5. mai
2509	4	Nord-Buøya, avgrensning ikke vist på Figur 3
2511	269	

Tabell 6. Koordinerte tellinger av hvitkinngjess på Sør-Herøy 2021. Antall er angitt som antall gåsedager, som er beregnet ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert for perioden 3. – 17. mai). Avgrensning av tellesoner er angitt i Figur 4.

Stedskode	Antall gåsedager	Merknader
2601A	88	
2601B	1 528	
2601C	0	
2602A	0	
2602B	0	
2602C	0	
2602D	0	
2602E	0	
2602X	0	
2603A	0	
2603B	0	
2603C	0	
2603D	0	
2603E	0	
2603F	15	møkk spredt 3. mai
2603G	0	møkk spredt 5. mai
2603H	0	
2603I	0	
2603J	0	
2603K	110	
2607A1	116	
2607A2	68	skremming vha. drage
2607A3	1 053	
2607B	0	
2607C	0	
2608A	574	
2608B	716	
2609A	353	
2609B	54	
2609C	0	
2610A	0	
2610B	0	
2610C	0	
2613	0	
2614A	0	
2614B	0	
2615A	0	
2615B	62	
2616	0	
2617A	289	
2617B	0	

Tabell 7. Koordinerte tellinger av hvitkinggjess på Nord-Herøy 2021. Antall er angitt som antall gåsedager, som er beregnet ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert for perioden 3. – 17. mai). Avgrensning av tellesoner er angitt i Figur 5.

Stedskode	Antall gåsedager	Merknader
NH01A	0	
NH01B	0	
NH01C	0	
NH01D	0	
NH02	0	
NH03	0	
NH03A	0	
NH03B	0	
NH04	0	
KL	39	

Det kan være utfordrende å telle hvitkinggås på Herøy! Når det er store flokker kreves det erfaring og tålmodighet for å få til en god telling, og i noen tilfeller må man nøye seg med et grovt estimat. Når gjessene er mer spredt kan det også være utfordrende å finne alle sammen. Her ser vi hvitkinggjess på Storhaugskjær i forgrunnen og på Svinøya lenger bak. Bildet er tatt midt på en varm ettermiddag, der de fleste gjessene hviler før de samler seg på dyrka mark på kveldstid. Foto: Paul Shimmings.

Skremming av hvitkinngjess på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy våren 2021

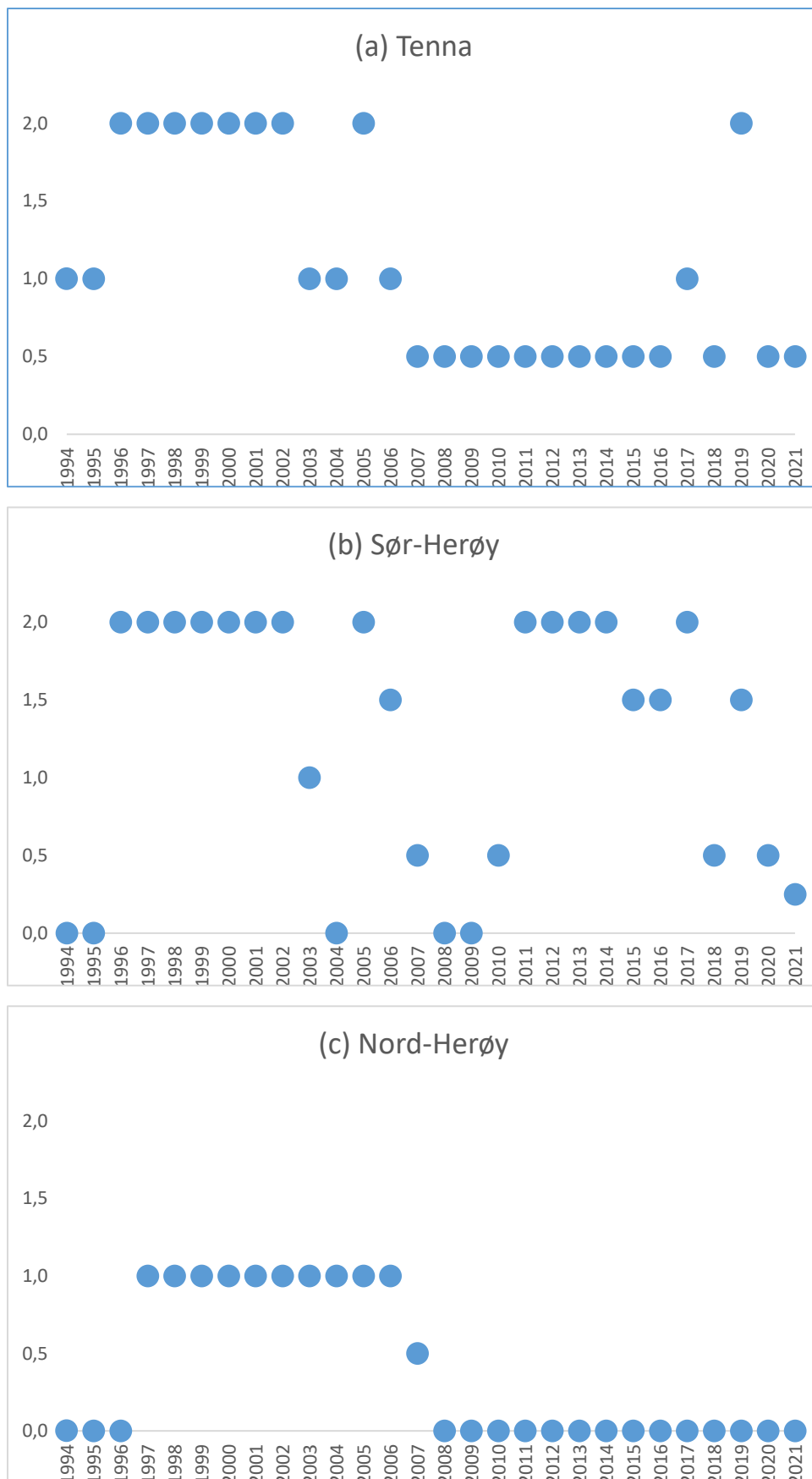
Omfanget av skremming av hvitkinngjess på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy har variert mye fra år til år (Figur 6). I enkelte sesonger har skremmingen vært koordinert, mens den i andre sesonger har vært mer tilfeldig. I perioden før 1995 var det ingen godkjent forvaltningsplan for hvitkinngjess i Herøy kommune, og i denne perioden ble skremming av beitende gjess gjort på tilfeldig basis. I perioden 1996 – 2007 var nesten all dyrka innmark på både Tenna og Sør-Herøy innenfor såkalte skremmeområder, som følge av den lokale forvaltningsplanen for hvitkinngås (Fylkesmannen i Nordland 1996). I denne perioden var det koordinert fysisk jaging av gjess døgnet rundt fra utvalgte skremmeområder, mens gjessene kunne beite i fred i etablerte friområder. Fra og med 2006 har det vært mulig for enkelte grunneiere å søke om tilskudd til tilrettelegging av arealer for hvitkinngjess, og denne tilskuddsordningen ble først benyttet av grunneiere i Herøy i 2008.

Det ble observert svært få passive metoder for å holde gjessene unna dyrka mark i 2021. Farget plassteip festet mellom gjerdestolpene ble satt på den sørlige delen av Tennvalen 8. mai (Tabell 4). Ved en av jordene på Dammen, Tenna, som ligger delvis skjult fra hovedveien, ble det satt opp plastteip 5. mai. Det ble også satt opp plastteip og noen andre gjenstander som forstyrrende elementer i landskapet både ved Torsholmen og Seljeholmen (Tenna) tidlig i mai (Tabell 5). Disse fire områder drives av to forskjellige grunneiere, som ikke er med på den frivillige tilskuddsordningen for tilrettelegging for hvitkinngås.

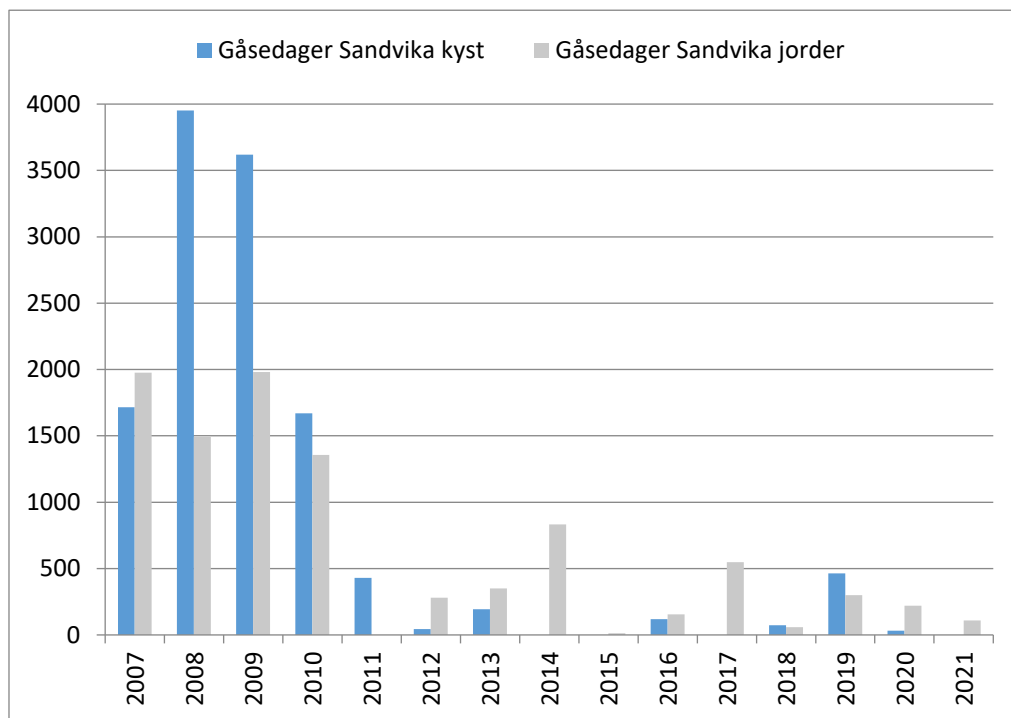
En drage festet på en lang stang ble brukt på den ene jorde på Lenning, Sør-Herøy i et forsøk for å skremme gjess. Dette jordet har vært lite brukt av hvitkinngjess i de siste sesongene, men er nå nysådd og dermed mer attraktivt som gåsebeite. Kun noen få hvitkinngjess ble observert beitende her, og da kun på god avstand fra «dragen».

Det ble ikke observert et eneste tilfelle av fysisk jaging av hverken grå- eller hvitkinngjess på Tenna under feltarbeidet i 2021. Dette kan ha noe med at det er uønsket å jage grågjess. Jages én art, fører det som regel til at alle gjess flyr opp. Hvitkinngjess ble ikke jaget på Nord-Herøy, der de i mindre grad beiter på innmark enn de gjøre på Tenna og Sør-Herøy. Den lave intensiteten med skremmeaktivitet i 2021 betyr at skremmeindeksen (et mål på hvor mye skremming det har vært i de tre hovedområdene Tenna / Sør-Herøy / Nord-Herøy, der «0» betyr ingen skremming, mens «2» betyr mye skremming) var lav sammenlignet med tidligere sesonger (Figur 6).

På gården Sandvika på Sør-Herøy mottar grunneieren midler til å dekke utgifter til regelmessige skremming av gjess. Fram til og med 2010 beitet det mye hvitkinngjess (også grågjess) på Sandvika. Heller ikke på Sandvika, der jaging av beitende gjess har vært intens i noen sesonger, ble det observert skremming i 2021. Dette kan skyldes at færre hvitkinngjess mellomlandet i Sandvika, en trend som har vært i en del år nå (Figur 7).

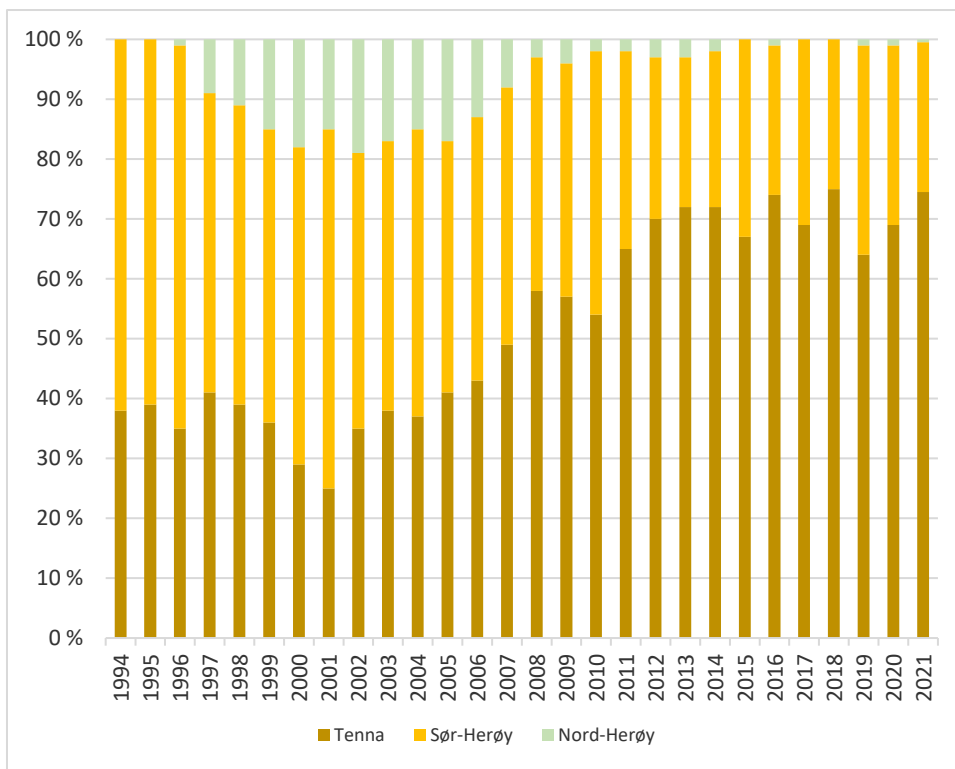
Figur 6. Omfanget av skremming av gjess på (a) Tenna, (b) Sør-Herøy og (c) Nord-Herøy i sesongene 1994 – 2021. Verdiene varierer fra 0 (ingen skremming) til 2 (intensiv skremming).

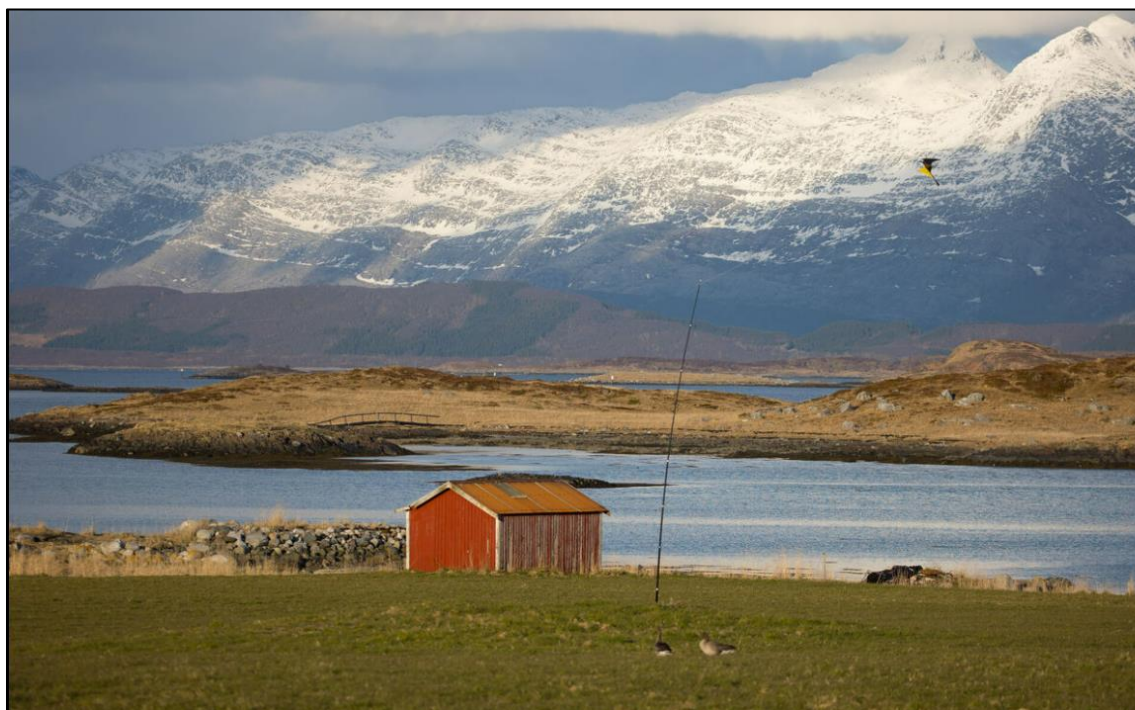
Figur 7. Beitetrykk uttrykt som antall gåsedager på Sandvika, Sør-Herøy i perioden 2007 – 2021, basert på kveldstillinger.

Prosentandelen av totalt antall gåsedager for hvitkinngjess i de tre telleområdene Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy er beregnet for hver sesong siden våren 1994 (Figur 8). Fordelingen av beitende flokker har endret seg i løpet av denne perioden, som følge av endringer i forvaltningsregimet (intensitet av skremming, tilgjengelige friarealer mm.).

I perioden 2008 – 2021 har det vært en markant økning i andelen hvitkinngjess som beiter på Tenna, og dermed en nedgang i bruk av andre områder. Dette kan forklares ved at det er større arealer med dyrka mark på Tenna hvor det har blitt gitt tilskudd til tilrettelegging for hvitkinngås sammenlignet med de øvrige områdene. Samtidig har det vært mer skremming på de tidligere viktigste beitearealer på Sør-Herøy siden 2011 (skremming på Sandvika og påfallende forstyrrelser på gjess ved nabogården Høgtun). Den intensive skremming på Sandvika har resultert i at det er i dag svært få gjess som beiter på Sandvika. Heller ikke nabogården Høgtun er brukt noen særlig av beitende hvitkinngjess lenger. Fram til cirka året 2010 kunne det være inntil 1 000 – 1 500 hvitkinngjess i området Sandvika / Høgtun. Skremming på Sandvika har nok hatt en negativ påvirkning på gjess også på Høgtun. Avlesning av fotringer viser at individer som tidligere beitet på Sandvika / Høgtun i dag beiter på Tenna.

Figur 8. Prosentandel av totalt antall gåsedager på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy i perioden 1994 – 2021. Gåsedager beregnes ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert over hele vårtrekkperioden).

Et eksempel på passivt skremmetiltak i form av en drage festet til en lang stang. Dette er plassert på et sted som er lite brukt av gjess de siste årene, men som er nok mer attraktiv nå siden den er nysådd. Det ble ikke observert en eneste hvitkinngås på det jordet i 2021, mens grågjess derimot ikke så ut til å være redde for skremselet. Legg merke til de to grågjess i forgrunnen. Foto: Paul Shimmings.

Tellinger i andre steder i Herøy kommune

Det er også utført tellinger på hvitkinngjess på andre lokaliteter i Herøy kommune i 2021, men ikke på noen systematisk måte.

Brasøy

Fra Tennvalen i Herøy er det mulig å observere hvitkinngjess som beiter på den nordlige delen av øygruppa Brasøy. I tillegg er det mulig å se noen av flokkene i midtre deler av øygruppa når disse blir skremt opp av f.eks. overflygende havørner eller turgåere.

I mai 2021 ble følgende antall hvitkinngjess notert i Brasøy: 46 ind. den 7. mai, 26 ind. den 10. mai, og 30 ind. den 12. mai. Ingen av disse utgjør totaltellinger.

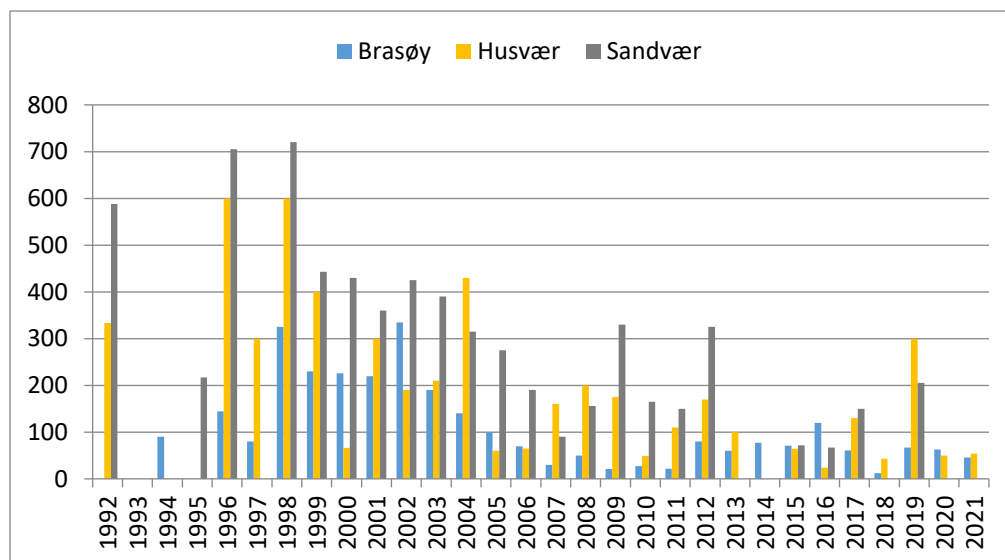
Husvær

Det er mulig å se nordlige deler av området på Husvær fra utsiktspunkter på Tennvalen.

I mai 2021 ble det notert følgende antall hvitkinngjess i Husvær: 54 ind. ble observert ved øya Brønnøya i Husvær 4. mai. Ellers er det notert noen småflokker i området, men da svært spredt i terrenget.

Sandvær (og Måsøy)

Ifølge en av de få fastboende som er igjen i Sandvær, ble det observert «mange titalls» hvitkinngjess rastende i øyværet i mai 2021 (Torvid Edvardsen pers. medd.). Det er også rapportert noen gjess fra Måsøy, som ligger mellom Husvær og Sandvær. En planlagt tur i privat båt til Sandvær (via Brasøy og Husvær) måtte avlyses i siste liten på grunn av koronarestriksjoner.

Figur 9. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt i Brasøy, Husvær og Sandvær (Herøy kommune) 1992 – 2021. Sandvær blir ikke sjekket hvert år, og det ble ikke utført tellinger her i 2020 eller i 2021. Legg også merke til at disse ikke nødvendigvis er totaltellinger.

Steinan, Ytre Flesan

To hvitkinngjess ble observert rastende på holmen Steinan, som ligger i øygruppa Ytre Flesan 7. mai 2021.

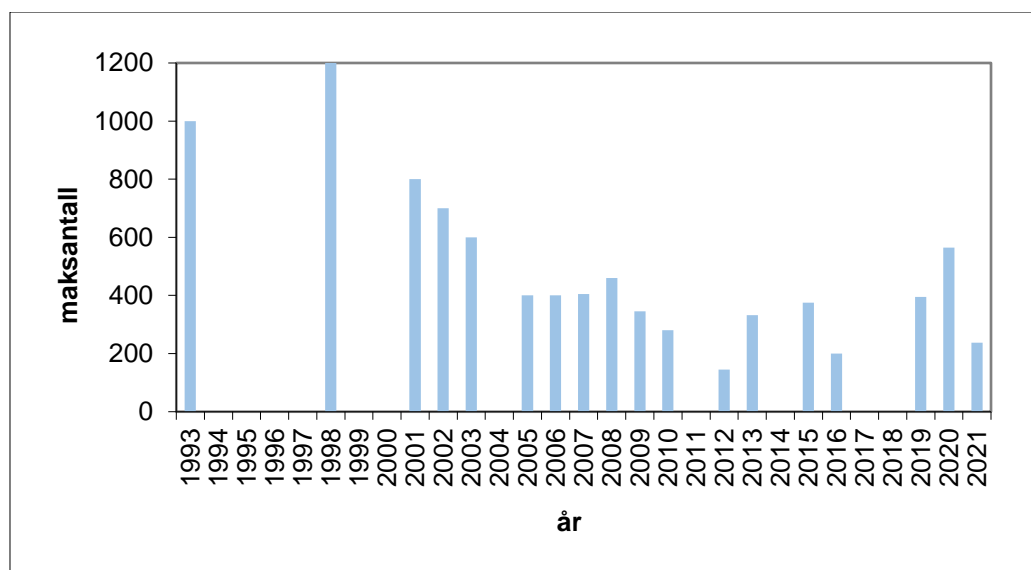
Skipbåtsvær

Det ble observert 40 hvitkinngjess i Skipbåtsvær 7. mai 2021. Dette er den første telling her siden 2011, da 150 gjess ble observert (upublisert data).

Tellinger i Dønna kommune**Vandve**

Vandve ligger vest for hovedøya Dønna. Øygruppa består av en rekke øyer, hvor noen er bebodd. Under en befarings 14. mai 2021 ble hvitkinngjess i hele øyrekken talt opp, og til sammen ble det notert 237 individer.

Antallet registrert under denne befaringsen var lavere enn i foregående år (Figur 10). Det skal legges merke til at årets telling på Vandve ble gjennomført etter at en del hvitkinngjess allerede hadde dratt nordover for andre deler av Helgelandskysten så mange gjess kan nok ha reist videre også fra Vandve.

Figur 10. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt på Vandve (Dønna kommune) 1992 – 2021.

Tellinger i Vega kommune**Vallsjø**

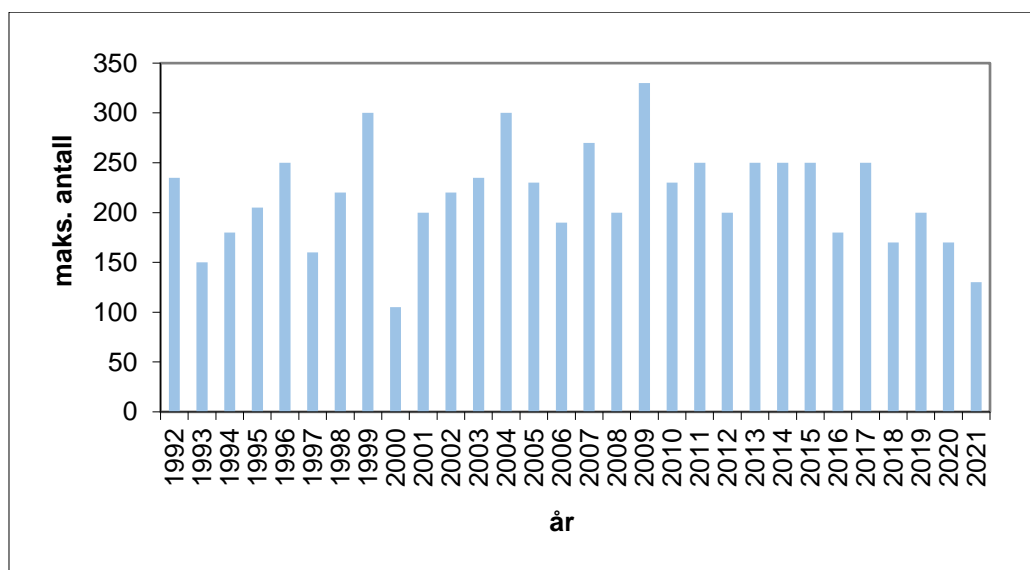
Vallsjø ligger på nordsiden av hovedøya Vega. Her har vårrastende hvitkinngjess blitt talt opp hvert år siden 1975. De første hvitkinngjessene i Vallsjø-området i 2021 ble observert 27. april, da 30 nyankomne individer ble observert (Tabell 8). Rastende hvitkinngjess ble notert i området flere dager i perioden 27. april – 13. mai. Etter 13. mai ble det ikke observert flere hvitkinngjess ved Vallsjø, med unntak av en flokk på 5 fugler som rastet 25. mai (Johan Antonsen pers. medd.). Toppnotering i 2021 var på 130 individer 7. mai.

Maksimumsantallet hvitkinngjess notert i Vallsjø-området i 2021 var litt lavere enn i foregående sesonger, og under gjennomsnittet for de ti foregående årene (Figur 11).

Ellers på hovedøya Vega er det observert ett individ sammen med grågjess 20. mai og 2 individer ved Hilholmen 20. mai.

Tabell 8. Tellinger av hvitkinngjess på Vallsjø, Vega våren 2021. +: ufullstendige tellinger

Dato	Antall	Merknader	Dato	Antall	Merknader
27.04.2021	30	nylig ankommet	06.05.2021	30	
28.04.2021	10 +	minimum	07.05.2021	130	
29.04.2021	30		08.05.2021	25	
30.04.2021	0		09.05.2021	30	
01.05.2021	20 +	minimum	10.05.2021	0	
02.05.2021	70		11.05.2021	70	
03.05.2021	0		12.05.2021	60	
04.05.2021	.	ingen telling	13.05.2021	70	
05.05.2021	.	Ingen telling	25.05.2021	5	hvilende ved Vallsjøbrua

Figur 11. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt på Vallsjø (Vega kommune) 1992 – 2021.

Tellinger i Træna kommune

Husøya og omegn

Det ble talt 40 hvitkinngjess på Valløya rett øst for Husøya, pluss ytterligere 100 individer på holmer nordøst for Husøya 7. mai 2021.

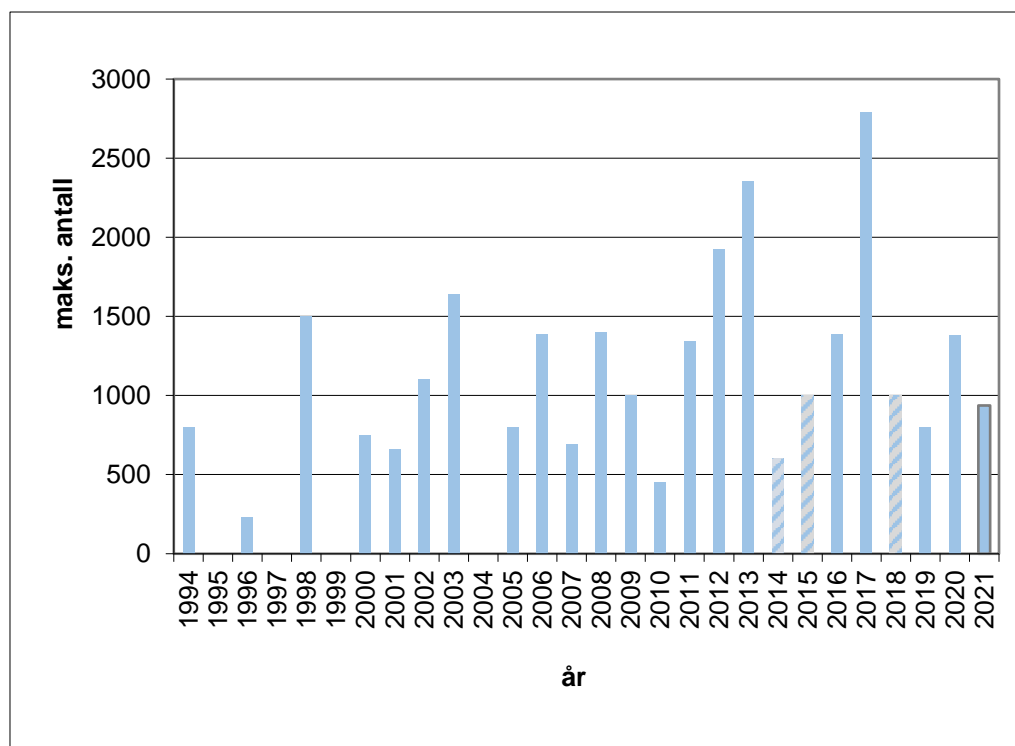
Sandøy

Sandøy ligger litt sør for Torvvær i Træna, og består av to store øyer (Nordsandøya og Sørsandøya). 150 hvitkinngjess ble observert ved Sandøy 7. mai 2021. Med øyas beliggenhet mellom Husøya og Selvær, er det ikke usannsynlig at det er en del forflytting mellom disse øygruppene.

Selvær

Selvær ble besøkt en rekke ganger i 2021. Det ble talt opp 115 hvitkinngjess 1. mai, 425 individer 2. mai, 543 individer 7. mai, 923 individer 8. mai, og 937 individer 9. mai. Gjessene ble observert beitende på holmene Store Lamholmen, Lille Lamholmen, Buøya, Sjurøya, Stongodden, Olderøya, Laukholmen, Innmark, Valen, Langskjæret, Årøya, Vardøya, Hestøya, Nord-Sommerauken, og Sør-Sommerauken. Flere av disse områder er beitet av sau eller slått, noe som skaper ideelle beiteområder for hvitkinngjess.

Antall hvitkinngjess som blir registrert på Selvær hvert år varierer mye. Enkelte år er toppnoteringen på over 2 000 ind., men antallet kan også være betydelig lavere enn dette. Mye av variasjonen kan forklares i tidspunktet for tellingen i forhold til når gjessene trekker og mellomlander i øygruppa. Maksimumsantallet notert i 2021 var forholdsvis lavt, og under snittet for de siste par tiårene (Figur 12).

Figur 12. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt på Selvær i perioden 1994 – 2021. Tellingene i 2014, 2015 og 2018 var ufullstendige (skraverte kolonner), og det ble ikke benyttet standardisert tellemetodikk. Tellingene i 2018 er basert på et grovt anslag.

Tellinger i Rødøy kommune

Fra Rødøy er det rapportert 50 hvitkinngås 7. og 8. mai fra Valvær, 20 individer fra Kjølsvær 8. mai, og 30 individer fra Myken 8. mai (*Artsobservasjoner 2021*).

Tellinger i Meløy kommune

Det er rapportert 4 hvitkinngjess ved Grøna 16. mai, og 2 individer næringssøkende samme sted 7. – 9. juni (*Artsobservasjoner 2021*).

Tellinger i Lofoten

Røst og omegn

Noen hundre hvitkinngjess raster ofte på Røst under vårtrekket, og det foreligger flere tellinger av hvitkinngjess på Røst i 2021 (*Artsobservasjoner 2021*). Den første rapportert observasjonen fra Røst i 2021 var av 75 trekkende mot nordøst 4. mai, med 65 rastende dagen etter. Et maksimum på 200 individer er rapportert rastende på Røst i 2021, i området Øran 11. mai (Tabell 9).

En leukistisk hvitkinngås ble observert på Røstlandet 16. mai 2021 (*Artsobservasjoner.no 2021*).

Tabell 9. Tellinger av hvitkinngjess på Røst 2021 (datakilde: *Artsobservasjoner 2021*).

Dato	Sum antall gås	Merknader (sted i parentes)
04.05.2021	75	trekkende mot nordøst
05.05.2021	65	rastende (Øran)
09.05.2021	85	rastende (55 Sandholmen, 30 Raudøyen)
10.05.2021	17	rastende (Røstlandet naturreservat)
11.05.2021	200	rastende (Øran)
12.05.2021	173	næringssøkende og overflyvende (Kvalvågssletta, Ystnes, Brasen)
16.05.2021	62	næringssøkende (Øran, Brasen)
25.05.2021	88	næringssøkende (80 Sandholmen, 8 Nesset)
26.05.2021	120	rastende (Sandholmen)
29.05.2021	28	overflyvende (Nesset)

Flakstad

Noen få hvitkinngjess ble rapportert fra Flakstad våren 2021 med hhv. 4 individer observert næringssøkende ved Sandelva 16. mai, 22 individer samme sted 27. mai, og med 1 individ der 14. – 16. juni. (*Artsobservasjoner 2021*).

Vågan

Det finnes flere observasjoner av trekkende hvitkinngjess over Vågan kommune i perioden 3. – 18. mai 2021. Den eneste rapporten av rastende individer var fra Saupstad, Gimsøy 25. mai, da 8 individer ble observert (*Artsobservasjoner 2021*).

Tellinger i Vesterålen

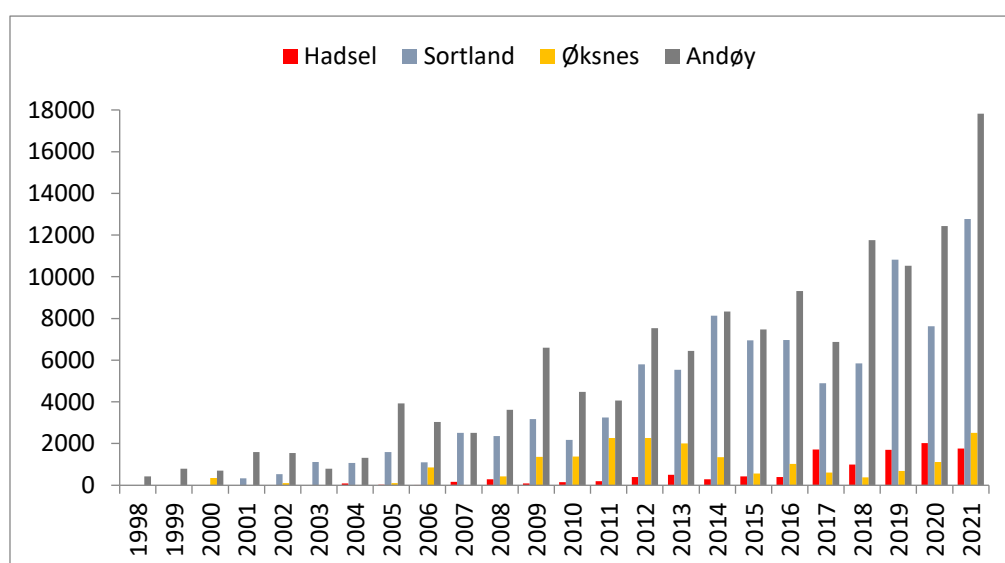
Registreringer av hvitkinngjess i Vesterålen gjennomføres av NINA. De første 11 hvitkinngjessene i dette området i 2021 ble observert på Andøy 24. april (*Artsobservasjoner 2021*).

Det ble gjennomført ni komplette tellinger av rastende hvitkinngjess i Vesterålen i 2021, som dekker alle de fire kommunene Hadsel, Sortland, Øksnes og Andøy (Tabell 10). På det meste ble det notert 30 951 hvitkinngjess i forbindelse med disse tellingene (11. mai, Tabell 10). Dette er det høyeste antallet noensinne i Vesterålen.

Antallet i Vesterålen har økt betydelig siden de første observasjonene av vårrastende hvitkinngjess på 1990-tallet (Figur 13). De to viktigste kommunene er Sortland og Andøy, men også i Hadsel og Øksnes er det observert betydelige mengder rastende gjess de siste årene.

Tabell 10. Totaltelling av rastende hvitkinngjess i Vesterålen i 2021. Datamaterialet stammer fra koordinerte tellinger utført av Norsk institutt for naturforskning (NINA).

Dato	Hadsel (ind.)	Sortland (ind.)	Øksnes (ind.)	Andøy (ind.)	Sum Vesterålen (ind.)
30.04.2021	0	0	0	38	38
02.05.2021	0	0	0	154	154
05.05.2021	365	7648	247	6 438	14 698
08.05.2021	1 766	10 268	2 416	9 596	24 046
11.05.2021	1 470	9 147	2 510	17 824	30 951
14.05.2021	1 101	12 765	1 240	14 480	29 586
17.05.2021	1 538	8 776	342	10 546	21 202
18.05.2021	78	1 152	154	5 914	7 298
22.05.2021	21	321	146	380	868

Figur 13. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt i kommunene Hadsel, Sortland, Øksnes og Andøy (Vesterålen) i perioden 1998–2021.

Andeler av Svalbard-bestanden

Størrelsen på Svalbard-bestanden av hvitkinngås blir beregnet hver vinter når gjessene oppholder seg i et relativt begrenset område i Storbritannia, hvor det er mulig å utføre koordinerte tellinger av hele overvintringsområdet. Vinteren 2020/2021 ble bestanden anslått til ca. 39 700 ind., hvorav rundt 13,1 % var ungfugler (Wildfowl & Wetlands Trust 2021).

Områder som huser minst 1 % av Svalbard-bestanden av hvitkinngås kan regnes som internasjonalt viktige for populasjonen. Enkeltlokaliteter som innehar slike antall kvalifiserer videre til å kunne utpekes som Important Bird and Biodiversity Areas (IBA), og flere områder er allerede nevnt som IBA-er (Heggøy mfl. 2015). Det finnes tellinger av rastende hvitkinngjess i 2021 fra til sammen 13 forskjellige kommuner (Tabell 11). Siden forvaltningsplaner for gjess kun gjelder enkelte kommuner (eller en gruppe nabokommuner), har vi sett litt nærmere på prosentandel av bestanden som finnes i hver aktuelle kommune under vårtrekket. Legg merke til at data presentert i Tabell 11 er minimumsantall for hver enkelt kommune, med unntak av kommuner i Vesterålen, siden det ikke er noen komplett telling på alle lokaliteter i noen av kommunene. Antall gjess notert i hver kommune varierer mye mellom år, noe som gjenspeiler endringer i utbredelse, bestandsstørrelse, trekketidspunkt og varierende dekning under tellingene i mange områder. Det er verdt å merke seg den meget høy andel av hele Svalbard-bestanden som raster samtidig i Vesterålen, et område de først tok i bruk mot slutten av 1990-tallet.

Tabell 11. Maksimumstallinger av hvitkinngjess i forskjellige kommuner våren 2021.

Kommune	Områder der gjess ble talt i 2021	Makstall 2021	% av totalbestanden
Vega	Vallsjø	130	< 1 %
Herøy	Tenna, Sør-Herøy, Nord-Herøy, Brasøy, Husvær, Sandvær, Steinan, Skipbåtsvær	2 464+	6,3 %
Dønna	Vandve	237	< 1 %
Træna	Selvær, Husøy, Sandøy	1 227	3,1 %
Rødøy	Valvær, Kjølsvær, Myken	100	< 1 %
Meløy	Grøna	4	< 1 %
Røst	Røstlandet (hele)	200	< 1 %
Flakstad	Sandelva	22	< 1 %
Vågan	Gimsøy	8	< 1 %
Hadsel	Hele kommunen	1 766	4,4 %
Sortland	Hele kommunen	12 765	32,2 %
Øksnes	Hele kommunen	2 510	6,3 %
Andøy	Hele kommunen	17 824	44,9 %

Avlesninger av fotringer hos hvitkinngjess

En del av hvitkinngjessene i Svalbard-bestanden har tidligere blitt fanget og påsatt kodete fargeringer, noe som gjør det mulig å følge forflytninger hos enkeltindivider over mange år. Disse fargeringene kan normalt avleses i felt på avstander inntil 400 m (med teleskop som forstørrer opptil 60x, som er forstørrelsen de fleste ornitologer bruker). I 2021 ble det på Herøy benyttet et teleskop med forstørrelse på 100x, og i gunstig lys ble det avlest flere fotringer på avstander på inntil 475 m.

Totalt ble det i Nordland gjort 1 185 avlesninger av fargeringer våren 2021 (Tabell 12). Mange individer er observert flere ganger i løpet av våren, og totalt ble 537 ulike merkede individer registrert. Flere individer ble sett i flere kommuner, slik at antall individer totalt for Helgeland og Vesterålen blir lavere enn summen av antall individer vist i Tabell 13. Det ble sett 9 ulike individer som var observert først på Helgeland og senere i Vesterålen under rasteperioden i 2021, hvorav to par der begge fuglene i paret var fargeringmerket.

Det er også lest av én fotring i Finnmark, ved Mehamn 25. mai 2021 (Jo-Inge Vidal mfl.). Det individet er ikke sett på Helgeland eller i Vesterålen før den ble observert ved Mehamn. Ifølge databasen med ringavlesninger så er dette den første avlesning av en hvitkinngås fra Svalbard-bestanden i Finnmark. I nyere tid har enkelt par blitt observert sommerstid i Finnmark, med flere hekkefunn fra Reinøya / Hornøya ved Vardø. Det har også vært en økning i antall funn av hvitkinngås i Finnmark det siste 10-15 år (*Artsobservasjoner 2021*), uten at opprinnelsen til disse fuglene er kjent.

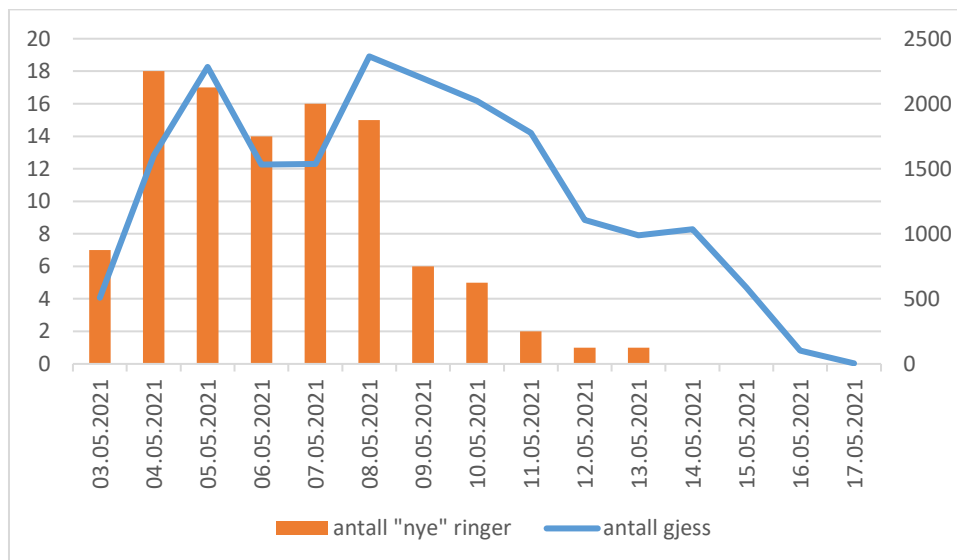
Tabell 12. Antall ringavlesninger og antall identifiserte individer av hvitkinngjess på forskjellige lokaliteter våren 2021.

Sted	Antall avlesninger	Antall ind.
Vallsjø, Vega	6	6
Tenna, S.- og N.-Herøy	405	102
Vandve, Dønna	2	2
Selvær, Træna	63	38
Røstlandet, Røst	2	2
Hadsel	20	16
Øksnes	19	17
Sortland	437	228
Andøy	227	145
Mehamn, Gamvik, Finnmark	1	1
SUM	1 185	537*

*antall individer er ikke summen av verdiene i kolonnen, men er antall unike fargeringer observert i sesongen

Daglige avlesninger av fotringer hos hvitkinngjess i studieområdet på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy kan gi en indikasjon på når nye individer ankommer (når en ring ble avlest for første gang i sesongen). Antall nye individer er naturlig nok høyt i starten av sesongen, da alle individer kan regnes som «nye». Som regel blir det en økning i antall nye individer i området som korresponderer med økning i de daglige tellingene.

I 2021 ble det lest av svært mange nye ringer i perioden 3. – 8. mai, hvor nesten 87 % av alle de ulike individene ble identifisert i den korte perioden. Dette samsvarer med den perioden da antall gjess i området økte, og det ble sett få nye ringer etter 8. mai (Figur 14). Dette tyder på at det kom få, hvis noen, nye individer etter 8. mai. Normalt observerer man flere toppe i antall nye avleste ringer når det kommer flere puljer med nye fugler. I 2021 ble det ikke observert flere bølger med gjess etter 8. mai, som kom fra sør og rastet i Herøy.

Figur 14. Antall nyankomne ringmerkede hvitkinngjess registrert for første gang i sesongen på ulike datoer i hovedperioden for observasjoner (3. – 17. mai 2021) på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy.

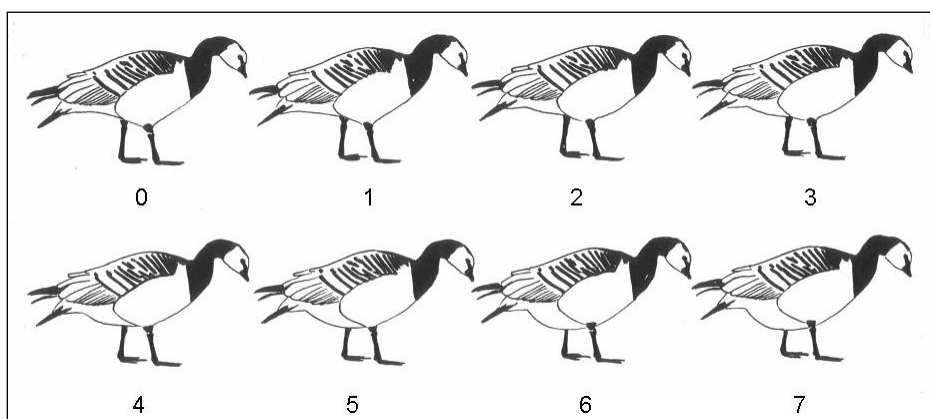
Siden den først ble merket på Svalbard i 2004, har hunnfuglen med grønn fotring SPX blitt observert nesten hver vår, enten på Tenna i Herøy kommune eller på Selvær i Træna kommune. I mai 2021 ble den sett regelmessig på Tenna. Fuglen er minst 17 år gammel. Legg merke til hannen i bakgrunn som står og vokter over sin partner. Foto: Paul Shimmings

Kondisjon basert på observasjon av bukprofiler

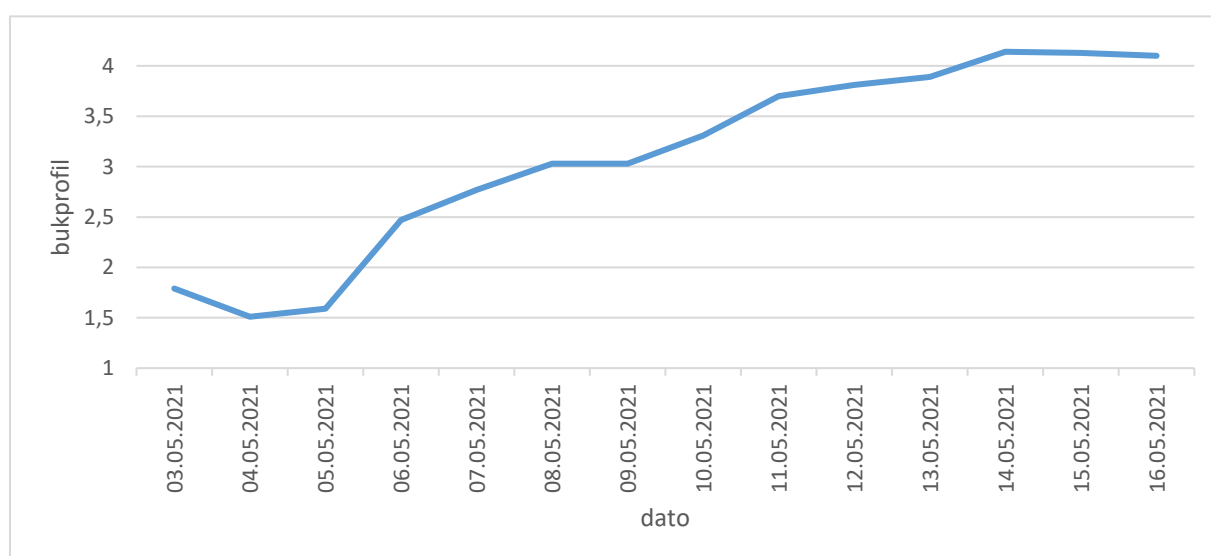
Gjess lagrer de største fettreservene i bukhalen. Kondisjonen hos gjess kan dermed anslås ut fra formen på buken – bukprofil (Owen 1981). Det brukes en skala fra 0 til 7 for å måle kroppskondisjon hos hvitkinngjess, der 0 er lavest kondisjon og 7 er høyest (Figur 15). I enkelte tilfeller observeres individer som har enda større bukprofil enn figuren viser (bukprofil på 8).

Kategorisering av gjessenes bukprofil gir et mål på hvor mye fettreserver hver enkelt gås har opplagret, og dette ble i Herøy-området registrert for så mange individer hver dag som praktisk mulig på øyene Tenna og Sør-Herøy, samt nærliggende holmen. Bukprofiler ble notert hver dag i perioden 3. – 16. mai 2021 (Figur 16). Bukprofilen økte under rasteperioden, og gjessene var i bedre kondisjon da de dro videre nordover fra Herøy. Gjessene var i litt bedre kondisjon i år enn de var i 2020, som var et år preget med lave temperaturer og snøvær (Shimmings mfl. 2020).

Tidlig på dagen 17. mai ble det observert en flokk på fire hvitkinngjess ved Tennvalen, Herøy som var veldig tynne og sannsynlig nyankommet.

Figur 15. Bukprofilkategorier for hvitkinngås. Etter Black mfl. (2014).

Figur 16. Bukprofiler (gjennomsnitt) for hvitkinngjess på Tenna og Sør-Herøy våren 2021.

DISKUSJON

De første hvitkinngjess observert under vårtrekket i 2021 ble observert 23. – 24. april. Tidspunktet for trekket varierer mellom år, og hovedtrekket var noenlunde som normalt i 2021. Tidspunktet for toppen på antall hvitkinngjess i Herøy synes å ha blitt litt tidligere de siste årene, og dette så også ut til å være tilfelle i 2021. Det var et stort trekk videre nordover fra Helgeland rundt 14. og 15. mai, noe som er tidlig sammenlignet med foregående år, med så godt som ingen hvitkinngjess igjen på Helgeland etter det.

Svalbardbestanden har økt i antall siden den var på sitt laveste på slutten av 1940-tallet, da kun 400 individer var igjen, og den var på randen av utryddelse. Fredningen både i overvintringsområdet i Skottland og senere i Norge, samt målrettet skjøtsel av beiteområder på vinterstid, har forbedret overlevelsen til gjessene, og nå fluktuerer bestanden mellom 35 000 og 41 000 individer. Bestanden regnes for å ha vært noenlunde stabil de siste ti årene. Ungeproduksjonen har i mange år vært lav, og på sikt kan bestanden minke hvis denne trenden ikke snus. En liten økning i totalbestanden vinteren 2020-2021 skyldes en relativ høy andel ungfugler observert i vinterkvarteret. Antall gjess som raster på Helgeland har enten vært stabilt eller svakt nedgående, avhengig av hva slags skjøtsel som foregår i de enkelte områdene. Det er ikke observert en økning i antall hvitkinngjess som raster på Helgeland i takt med økningen i hele bestanden. I Vesterålen derimot er det registrert en markant økning i antall hvitkinngjess som raster på våren, og dette kan relateres til blant annet klimaendringer (Tombre mfl. 2019).

Vesterålen har nå definitivt blitt et viktigere område for rastende hvitkinngjess enn Helgeland. Likevel er det viktig å fortsette med overvåkingen i begge områder, både fordi Helgeland fremdeles er en viktig brikke i puslespillet, og fordi situasjonen kan endre seg relativt raskt, slik etableringen av vårrastingen i Vesterålen viser. Det er også slik at det trengs gode telldata fra de områder på Helgeland der det gis tilskudd til tilrettelegging for gjess under den Regionalt Miljøtilskudd i Jordbruk (RMP).

Siden 1970-tallet har stiftelsen The Wildfowl & Wetlands Trust i Storbritannia overvåket Svalbardbestanden av hvitkinngjess. Spesielt på vinteren har stiftelsen gjennomført regelmessige tellinger og avlesing av fargeringer. Det ble en endring i prioritering hos WWT mot slutten av 2020 med mindre fokus på prosjekter rettet mot enkelte arter, inklusiv hvitkinngås. Denne endringen har medført at svært få avlesninger av fotringer ble gjort vinteren 2020-2021. Dette var andre vinteren på rad med redusert innsats på ringavlesninger i overvintringsområdet, siden andre halvdel av vinteren 2019-2020 ble preget av reiserestriksjoner og permittering av feltpersonell på grunn av utbruddet av koronaviruset. Ringavlesningene på Helgeland og i Vesterålen i 2020 og i 2021 blir dermed et spesielt viktig bidrag til den store databasen med livshistorier til hvert enkelte ringmerket individ som er blitt samlet over cirka 50 år, spesielt med tanke på endringer i trekkstrategier hos enkeltindivider, i overlevelse, og partnervalg til de ulike individene.

TAKKSIGELSER

Følgende personer takkes for å ha bidratt med opplysninger benyttet i denne rapporten: Johan Antonsen, Torvid Edvardsen, Conrad Müller, John Sandøy, og Eivind Smørvik. Ytterligere informasjon ble hentet fra *Artsobservasjoner.no* (2021), og alle som la inn funnene i rapporteringssystemet takkes herved. Margje de Jong og Isabella Schieber takkes for tilgang til data på gjess med GPS-GSM sendere via appen *Animal Tracker*. Tomas Aarvak takkes for grundig korrekturlesing og kommentarer på et tidligere utkast.

Prosjektet ble støttet økonomisk med midler fra Fylkesmannen i Nordland og fra Miljødirektoratet.

REFERANSER

Artsobservasjoner 2021. Rapportssystem for arter. Tilgjengelig fra: www.artsobservasjoner.no, nedlastet 26. oktober 2020.

Black, J.M., Prop, J. & Larsson, K. 2014. *The Barnacle Goose*. T. & A.D. Poyser, London.

Fylkesmannen i Nordland 1996. Lokal forvaltningsplan for kvitkinngås på Sør-Herøy og Tenna. Rapport fra miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Nordland. 35 s.

Heggøy, O., Øien, I. J. & Aarvak, T. 2015. Important Bird and Biodiversity Areas (IBAer) i Norge. NOF-rapport 5-2015. 179 s.

Owen, M. 1981. Abdominal profile – a condition index for wild geese in the field. *Journal of Wildlife Management* 29: 227 – 230.

Shimmings, P., Bakken, J. & Carlsen, T.H. 2020. Overvåking av rastende hvitkinngjess langs norskekysten våren 2020. NOF-Rapport 2020-6. 33 s.

Tombre, I.M., Oudman, T., Shimmings, P., Griffin, L.G. & Prop, J. 2019. Northward range expansion in spring-staging barnacle geese is a response to climate change and population growth, mediated by individual experience. *Global Change Biology* 25: 3680 – 3693.

Wildfowl & Wetlands Trust 2021. Latest news from GSMP surveys. s. 30 i: *Goose News Issue number 20*. The Newsletter of the Goose and Swan Monitoring Programme. 48 s.